

وزارت خزانهداری فشار بر شرکت‌های هواپیمایی ایران را افزایش می‌دهد

دیدبان سیاست‌گذاری ۲۹۷۶

به قلم فرزین ندیمی (/fa/experts/frzyn-ndymy/)

۱ ژوئن ۲۰۱۸

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/treasury-increases-pressure-iranian-airlines

العربية (/ar/policy-analysis/wzart-alkhzant-alamrykyt-tzyd-aldghwt-ly-shrkat-altyran-alayranyt/)

درباره نویسنده

فرزین ندیمی (/fa/experts/frzyn-ndymy/)

او پیش از این برای موسسه واشنگتن در باره استراتژی تهران در باره استفاده از جنگ افزارهای دریایی ایران در جنگ نامتقارن نوشته است

تحلیل کوتاه

شمار زیادی هواپیما به صورت انفرادی و نیز شرکت‌های صوری به فهرست تحریم‌های وزارت خزانهداری ایالات متحده افزوده شده است اما افزایش هر چه بیشتر نام‌های این لیست است که می‌تواند به تقویت تلاش‌های آمریکا برای فشار بر ایران و انسداد پل هوایی سپاه پاسداران به سوریه منتج شود

در تاریخ ۲۴ می اداره کنترل دارایی‌های خارجی در وزارت خزانهداری نه فرد و نهاد مرتبط با ارائه خدمات به شش شرکت هواپیمایی ایران را که در کمک به فعالیت‌های نظامی رژیم در منطقه نقش داشتند تحریم کرد هدف تحریم‌ها رفع راه‌های فرار قانونی است که این شرکت‌ها در طول سال‌ها از آن برای تامین قطعات یدکی و خدمات فنی و مراقبتی هواپیماها بهره می‌جستند وزارت خزانهداری همچنین سی‌ویک فروند هواپیما را که به شکل مستقیم در انتقال تسلیحات و پرسنل نظامی به سوریه نقش داشتند مشخص ساخته و تحریم کرده است (لیست آن‌ها را پایین‌تر ببینید). اقدامات دیگری نیز احتمالاً در راه است و با توجه به مهارت به اثبات‌رسیده تهران در سازگاری با تحریم‌های جدید هر چه این اقدامات زودتر عملی شود بهتر است

نگاهی به تحریم‌ها

شرکت‌های تحریم‌شده شامل هواپیمایی ماهان هواپیمایی کاسپین هواپیمایی معراج هواپیمایی دنا هواپیمایی پویا و بلو ایرویز است شرکت آخری بلو ایرویز یک شرکت صوری است و ناوگان هوایی ندارد معراج کاسپین و پویا (هواپیمایی یاس سابق) همه در آگوست ۲۰۱۴ به دلیل حمایت از عملیات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در سوریه تحریم شدند (<https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/jl2618.aspx>) در واقع هواپیمایی پویا شاخه ترابری نیروی هوافضای سپاه پاسداران است و به طور روزانه به پل هوایی سوریه (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/iran-is-still-using-pseudo-civilian-airlines-to-resupply-assad>) سرویس می‌دهد

وزارت خزانهداری در ژوئن ۲۰۱۱ ایران ایر شرکت هواپیمایی اصلی ایران و ایران ایرتور شرکت زیرمجموعه آن را به دلیل پشتیبانی از سپاه پاسداران و وزارت دفاع این کشور «از طریق انتقال و/یا حمل محموله برای این نهادها یا به نیابت از آنها» تحریم کرد (<https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/tg1217.aspx>) این شرکت‌ها از پروازهای تجاری نیز برای انتقال

«تجهیزات مرتبط نظامی» و «محمولهای بالقوه خطرناک» به سوریه (مثل قطعات موشک) استفاده می‌کرده‌اند

چهار ماه پس از آن وزارت خزانهداری ماهان ایر را هم به دلیل ارائه خدمات به نیروی قدس سپاه پاسداران و حزب الله از جمله «انتقال مخفیانه نیرو سلاح و پول با هواپیماهای خود» به سوریه و عراق تحریم کرد (<https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/tg1322.aspx>) از آن زمان به بعد بیش از دویست شرکت صوری یا افراد حقیقی به دلیل روابط تجاری با ماهان با تحریم‌های ثانویه هدف گرفته شده‌اند (<https://www.treasury.gov/ofac/downloads/prgrmlst.txt>). این اقدامات به منظور ممنوعیت نهادهای آمریکایی «از رابطه تجاری یا مالی با ماهان ایر» طراحی شده است و «هر گونه دارایی که این شرکت ممکن است در حوزه قضایی ایالات متحده داشته باشد مسدود می‌شود».

در ماه می ۲۰۱۳ خزانهداری آمریکا اقدامات خرید هواپیما از سوی ایران و شبکه‌های حمایتی آن را در قرقیزستان اوکراین امارات متحده عربی و دیگر کشورها هدف قرار داد (<https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/jl1965.aspx>) که به هواپیمایی ماهان و ایران ایر کمک می‌کردند تحریمها را دور بزنند. حمید عرب‌نژاد مدیرعامل ماهان نیز همراه با شرکت‌های هواپیمایی اوم ایر بوکووینا ایرلاینز شرکت حمل‌ونقل هوایی قرقیز و چند نهاد مرتبط دیگر تحریم شد. شرکت‌های یادشده متهم به اجاره دادن جت‌های مدل BAe 146/Avro RJ100 و انواع دیگر هواپیما به ماهان بودند و برخی از این هواپیماها در «پروازهای بسیاری به سوریه» به کار گرفته شده بود. سال گذشته ماهان با استفاده از هواپیماهای مدل BAe/RJ خود که ساخت بریتانیاست شبه‌نظامیان شیعی را از عراق به آبادان و سپس به دمشق انتقال داد چرا که این شبه‌نظامیان نمی‌توانستند از عراق مستقیم به سوریه پرواز کنند. ماهان از سال ۲۰۱۱ تحت تحریم‌های شدید قرار داشته که در نتیجه یک‌سوم از شانزده فروند جت مدل BAe146/RJ آن به دلیل نداشتن قطعات یدکی زمین‌گیر شد. با ایرچال بسیاری از این هواپیماها از سال گذشته بار دیگر به خدمت بازگشته‌اند. به نظر می‌رسد تحریم‌های گذشته بیشتر بر بوئینگ‌های 747s ماهان تاثیرگذار بوده است. تقریباً تمام این هواپیماها زمین‌گیر شدند و ایرباس‌های دست دوم مدل A340s جای آن‌ها را در پروازهای بین‌المللی گرفتند. در تحریم‌های جدید ده فروند از هواپیماهای فعال این شرکت به طور مشخص نام برده شده و این امر آن‌ها را برای دریافت خدمات و مراقبت فنی و به تبع آن قابلیت پرواز با دشواری فزاینده روبه‌رو کرده است. ماهان که حالا عملاً بزرگترین شرکت هواپیمایی ایران است به تدریج با فشار بیشتری بر روی کل ناوگان هوایی خود که متشکل از سی‌وشش هواپیماست روبه‌رو خواهد شد. امری که بالقوه می‌تواند این شرکت را وادار کند که به دنبال گزینه‌های پرهزینه‌تری مثل تغییر هواپیما و یا نام و برند خود برود.

(برای مشاهده جدول در کیفیت بالاتر روی آن کلیک کنید)

هواپیماهای تجاری تحریم‌شده ایران در ماه می 2018

مشخصات ثبت	مدل/نوع هواپیما	یادداشت
هواپیمایی معراج		
EP-AJC	ایرباس 200-320	انتقال مقامات ارشد دولت ایران
EP-AJH	ایرباس 200-320	خدمات مسافربری بیشتر مسیرهای داخلی
EP-AJI	ایرباس 200-320	خدمات مسافربری بیشتر مسیرهای داخلی. از ژوئن ۲۰۱۷ پروازی نداشته است.
EPSIG	ایرباس A300-600	پرواز مکرر به نجف در عراق از تهران یا مشهد. در کنار پروازهای زیارتی نجف یک مقصد محبوب برای آن دسته از اعضای بسیج است که می‌خواهند روند نیروی قدس سپاه در اعزام جنگجو به سوریه را دور بزنند. مشهد نقطه‌ای مهم برای استخدام نیروهای شبه‌نظامی شیعی افغان برای لشکر فاطمیون است.

خدمات مسافری عمدتاً به مقصد استانبول ولی همچنین در مسیر نجف	ایرباس A300- 600	EP-SIF
هواپیمایی ماهان		
مسیرهای طولانی بین‌المللی	ایرباس 300-340	EP-MMA
مسیرهای طولانی بین‌المللی	ایرباس 300-340	EP-MMB
مسیرهای طولانی بین‌المللی	ایرباس 300-340	EP-MMC
مسیرهای بین‌المللی و پروازهای اختصاصی (چارت) سپاه به دمشق	ایرباس 300-140	EP-MMJ
بی‌ای‌ئی مسیرهای داخلی و بین‌المللی از جمله به دمشق بغداد نجف و لاهور انتقال جنگجویان شیعه عراقی و	200-146 پاکستانی	EP-MMV
مسیرهای داخلی و بین‌المللی از جمله به دمشق بغداد نجف و لاهور انتقال جنگجویان شیعه عراقی و	ایرباس 300-310 پاکستانی	EP-MNF
از سال ۲۰۱۵ زمین‌گیر است و از قطعات یدکی آن برای دیگر هواپیماها استفاده می‌شود	بی‌ای‌ئی 300-146	EP-MOD
پرواز بدون مخابره کد هویت (call sign) که برای پروازهای کاملاً تجاری نامعمول است	بی‌ای‌ئی 300-146	EP-MOM
از سال ۲۰۱۵ زمین‌گیر است و از قطعات یدکی آن برای دیگر هواپیماها استفاده می‌شود	بی‌ای‌ئی RJ85	EP-MOP
بی‌ای‌ئی مسیرهای داخلی و بین‌المللی از جمله به دمشق بغداد نجف و لاهور انتقال جنگجویان شیعه عراقی و	RJ85 پاکستانی	EP-MOQ
مسیرهای داخلی	بی‌ای‌ئی RJ85	EP-MOR
مسیرهای داخلی	بی‌ای‌ئی RJ85	EP-MOS
هواپیمایی کاسپین		
مسیرهای داخلی مسیرهای بین‌المللی گاه به گاه به بغداد و نجف و دیگر پروازهای اختصاصی	بوئینگ 400-737	EP-CAP

مسیرهای داخلی	بوئینگ 400-737	EP-CAQ
مسیرهای داخلی و پروازهای گاه به گاه به بغداد و نجف و دیگر پروازهای اختصاصی	بوئینگ 400-737	EP-CAR
عمدتا مسیرهای داخلی	بوئینگ MD-83	EP-CAS
عمدتا مسیرهای داخلی	بوئینگ MD-83	EP-CPD
مسیرهای داخلی و پروازهای گاه به گاه به بغداد و نجف و دیگر پروازهای اختصاصی	بوئینگ MD-83	EP-CPU
مسیرهای داخلی و پروازهای گاه به گاه به بغداد و نجف و دیگر پروازهای اختصاصی	بوئینگ MD-83	EP-CPV
مسیرهای داخلی و پروازهای گاه به گاه به بغداد و نجف و دیگر پروازهای اختصاصی	بوئینگ MD-83	EP-CPX
مسیرهای داخلی و پروازهای گاه به گاه به بغداد و نجف و دیگر پروازهای اختصاصی	بوئینگ MD-83	EP-CPZ
		هواپیمایی پویا (سپاه پاسداران)
قبلا EP-RAA پس از رنگآمیزی در مسیرهای داخلی استفاده می‌شود	امبرائر ERJ- 145ER	EP-LDA
قبلا EP-RAD پس از رنگآمیزی در مسیرهای داخلی استفاده می‌شود	امبرائر ERJ- 145ER	EP-LDC
برای پروازهای تدارکاتی و اختصاصی مخفیانه از جمله به سوریه استفاده می‌شود	آنتونوف 74TK- 200	EP-PUA
عمدتا برای پروازهای تدارکاتی سپاه به سوریه استفاده می‌شود	ایلیوشین Il-76TD	EP-PUL
عمدتا برای پروازهای تدارکاتی سپاه به سوریه استفاده می‌شود	آنتونوف 200-74	EP-PUM

از سال ۲۰۱۱ به این سو «هواپیمایی معراج» برند هواپیماهایی است که خارج از «آشیانه جمهوری اسلامی» پرواز می‌کنند که تاسیسات اصلی ایران برای سفر مقامات ارشد دولت است. این جابه‌جایی به هواپیماهای دولتی اجازه داد که برای فعالیت‌های سودآور در بازار تجاری استفاده شوند. آشیانه جمهوری و هواپیمایی معراج را نیروی هوایی جمهوری اسلامی ایران تعمیر و نگهداری می‌کند. اخیراً نهاد دیگری به نام هواپیمایی دنا مسئولیت بخش مربوط به پرواز مقامات رسمی ارشد را با دو هواپیما یکی ایرباس A340-300 (که قبلاً معراج EP-AJA بود و در نوامبر ۲۰۱۷ با مشخصات EP-DAA ثبت شد) و دیگری ایرباس A321-200 (با مشخصات ثبت EP-AGB) بر عهده گرفته است. هر دو هواپیما از سوی رهبر ایران علی خامنه‌ای (با کد هویت DENA-01) برای سفرهای تعطیلاتی به شهر زادگاهش مشهد و استراحتگاه‌اش در ساحل دریای خزر استفاده می‌شود. حسن روحانی رئیس‌جمهور و محمدجواد ظریف وزیر خارجه نیز از این دو هواپیما برای سفرهای خارجی استفاده می‌کنند.

ایرباس EP-DAA در سال ۲۰۱۵ با واسطه‌گری شرکت هواپیمایی آسیا اکسپرس تاجیکستان خریداری شد که مالکاش در آن زمان بابک زنجانی میلیونر ایرانی و عامل صوری فعالیت‌های اقتصادی دولت احمدی‌نژاد بود. وزارت خزانهداری در سال ۲۰۱۳ بر بیشتر دارایی‌های زنجانی تحریم وضع کرد که هدف آن به طور کلی فشار آوردن بر شرکت هواپیمایی آسیا اکسپرس در این فرایند بود (بنا به گزارش‌ها <https://www.timesca.com/index.php/news/7972-us-office-of-foreign-assets-control-imposes-sanctions-on-iranian-tycoon-having-assets-in-tajikistan>). تمام سهام این شرکت متعلق به بانک سرمایه‌گذاری گنت در تاجیکستان بوده که بنیانگذار آن شرکت سهامداری کنت کازمیتیک متعلق به زنجانی است.

قضیه ایرباس EP-AGB نیز با جنجال همراه شد. در سال ۲۰۰۵ کمپانی فرانسوی سوگرما سرویسز موقتاً کار طراحی لوکس داخلی این هواپیما را به دلیل تحریم‌های آمریکا متوقف کرد.

دو جت دیگر دنا که برای مقامات ارشد دولتی به کار گرفته می‌شود هنوز باید از طرف خزانهداری به طور انفرادی مشخص شوند یا به فهرست تحریم‌های ثانویه اداره کنترل دارایی‌های خارجی افزوده شوند. برای اطمینان شرکت دنا خود تحت تحریم قرار گرفته است و به تبع آن این دو هواپیما نیز مشمول تحریم می‌شود. با این همه طوری که در ادامه مطلب اشاره خواهد شد انتشار فهرست تحریمی که در آن دو هواپیمای اصلی رهبر ایران از قلم افتاده به نظر می‌رسد به مثابه فرصتی از دست رفته برای ارسال پیام به ایرانی‌ها و دیگر مخاطبان خارجی باشد.

سپاه پاسداران و شرکت‌های هواپیمایی مرتبط با آن از شماری کمپانی‌های صوری در ارمنستان تاجیکستان تایلند ترکیه اوکراین و ازبکستان نیز برای خریداری قطعات ممنوعه هواپیما و خدمات فنی استفاده می‌کنند. برخی از این کمپانی‌ها در تازه‌ترین فهرست تحریم‌ها گنجانده شده‌اند و احتمالاً اقدامات بیشتری در راه است.

در دسامبر ۲۰۱۶ اداره کنترل دارایی‌های خارجی شرکت هواپیمایی چام وینگز مستقر در سوریه را هم «به دلیل کمک عملی اسپانسی یا تهیه امکانات مالی قطعاتی و یا حمایت تکنولوژیکی برای [...] دولت سوریه و هواپیمایی عرب ایرلاینز سوریه» تحریم کرد (<https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/jl0690.aspx>). با این حال پروازهای چارتر شرکت چام به تهران حداقل پنج پرواز در هفته با جت‌های تجاری ایرباس A320 و اغلب با کمک فنی و تعمیراتی از سوی هواپیمایی ماهان ادامه داشته است. بنا به یک گزارش رویترز (<https://www.reuters.com/investigates/special-report/russia-flights>) مورخ ششم آوریل شرکت چام جنگجویان و پیمانکاران نظامی روسی را هم با بهره‌گیری از فرودگاه بین‌المللی روستوف پلاتوف به عنوان پایگاه به دمشق و لاذقیه انتقال می‌دهد. این گزارش برآورد کرده که مسکو بین دو تا سه هزار جنگجو در سوریه دارد.

با همین شیوه سپاه نیز هنوز به طور مرتب از هواپیمایی پویا برای پروازهای باربری شرکت ایلوشین به شهرهای روسیه و دمشق استفاده می‌کند. یکی از فعال‌ترین هواپیما در این مسیرها (EP-PUS) از فهرست تازه وزارت خزانهداری غایب است. در حالی که شماره سریال آن قبلاً در فهرست ۲۰۱۲ زیر نام دیگری (EP-GOM) درج شده بود. تمام این هواپیماها با توجه به تحریم شرکت پویا در سال ۲۰۱۴ تحت تحریم قرار دارند اما ذکر نام آن‌ها به صورت انفرادی می‌تواند به شرکت‌های هوایی و مالی در اجرای بهتر تحریم‌ها کمک کند.

پیامدها بر سیاست‌گذاری ایالات متحده

سپاه پاسداران به یافتن راه‌هایی برای دور زدن تحریم‌ها ادامه خواهد داد از این رو معقول است که دولت آمریکا فشار را بر نقاطی که بیشترین اثر را دارد حفظ کند و با این کار پیامی قاطع ارسال کند. به‌ویژه این که رژیم جمهوری اسلامی احتمالاً به تغییر دادن نام شرکت‌های هواپیمایی و ایجاد شرکت‌های صوری جدید برای دستیابی به هواپیما و خدمات فنی غربی ادامه خواهد داد چنانکه می‌تواند به تامین‌کنندگان روسی یا چینی رو آورد. تازه‌ترین تحریم‌ها بر تامین‌کنندگان قطعات یکدی ممکن است ماهان و دیگر شرکت‌های هواپیمایی را به خریداری بدنه دست دوم و یا از رده خارج شده ایرباس و مدل BAe وادار کند تا از آن به عنوان منبعی برای

قطعات یدکی (یا به اصطلاح *ملکه‌های آسیانه*) استفاده کند

در حالی که فشارها بر شرکت ماهان افزایش می‌یابد پروازهای داخلی و بین‌المللی آن پرهزینه‌تر و دشوارتر می‌شود و این امر بالقوه می‌تواند تهران را به اعزام هواپیماهای دیگری برای حفظ پل هوایی سوریه مجبور کند شاید با وارد کردن ایر [بر این اساس واشنگتن باید به ایران هشدار دهد که اگر سپاه از ناوگان شرکت هواپیمایی اصلی این کشور (ایران ایر) برای جایگزینی هواپیماهای ماهان در حفظ مسیر تدارکاتی نظامی استفاده کند در وارد کردن هواپیماهای ایران ایر (که از قبل هم برنامه پرواز منظمی به دمشق دارد) به لیست تردید نخواهد کرد [ایران ایر به عنوان بخشی از توافق برجام در ۲۰۱۵ از فهرست تحریم‌ها حذف شد اما خزانه‌داری آمریکا گفته که تحریم‌ها بر همه نهادها را حداکثر تا پنجم نوامبر امسال بازخواهد گرداند [از این رو هواپیمایی ایران ایر چه‌بسا در نوبت تحریم قرار گرفته باشد

در خصوص دو هواپیمایی که خامنه‌ای استفاده می‌کند وزارت خزانه‌داری در حال حاضر ممکن است دلایل فنی متعددی برای درج نکردن آن‌ها در لیست تحریم‌ها داشته باشد [با این وجود مقامات این وزارتخانه باید ذکر نام تک‌تک هواپیماها را به عنوان یک گزینه در نظر بگیرند حداقل برای تقویت این نکته که تحریم‌های آمریکا رژیم ایران را هدف قرار می‌دهد و نه مردم این کشور [ارسال چنین پیامی می‌تواند شمار فزاینده‌ای از ایرانی‌ها را به این نتیجه منطقی برساند که آنها باید به طور علنی فعالیت‌های نظامی جمهوری اسلامی در منطقه و «اهداف انقلابی» آن را مورد پرسش قرار دهند اهدافی که روزبه‌روز بیشتر در تناقض مستقیم با منافع ملی ایران قرار می‌گیرد

فرزین ندیمی پژوهشگر در انستیتو واشنگتن و کارشناس امور امنیتی و دفاعی ایران و حوزه خلیج فارس است

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Bennett's Bahrain Visit Further Invigorates Israel-Gulf Diplomacy

فوریه ۲۰۲۲

Simon Henderson

[\(/policy-analysis/bennetts-bahrain-visit-further-invigorates-israel-gulf-diplomacy\)](#)

BRIEF ANALYSIS

Libya's Renewed Legitimacy Crisis

فوریه ۲۰۲۲

Ben Fishman

(/policy-analysis/libyas-renewed-legitimacy-crisis)

BRIEF ANALYSIS

The UAE Formally Ceases to be a Tax-Free Haven

۱۴ ژوئن ۲۰۲۲

Sana Quadri ,
Hamdullah Baycar

(/policy-analysis/uae-formally-ceases-be-tax-free-haven)

TOPICS

[\(fa/policy-analysis/nzamy-w-amnyty/\) نظامی و امنیتی](#)

REGIONS & COUNTRIES

[\(fa/policy-analysis/swryh/\) سوریه](#)

[\(fa/policy-analysis/ayran/\) ایران](#)